

PIERŚCIONEK (26) *sb m*

pierścionek (25), **pierzcionek** (1) *Leop.*

Oba e oraz o jasne.

sg *N* pierścionek (5). ◇ *G* pierścionka (2). ◇ *A* pierścionek (6). ◇ *I* pierzcionki(e)m (1). ◇ *L* pierścionku (1). ◇ *pl N* pierścionki (2). ◇ [*G* pierścionk(o)w.] ◇ *A* pierścionki (7). ◇ *I* pierścionki (1) *BielKron*, pierścionk(a)mi (1) *ZapMaz*.

Sł stp brak, Cn s.v. pierścień, Linde XVIII w. s.v. pierścień.

1. *Dem. od „pierścień”; z neutralizacją funkcji deminutywnej* (25) :

a. *Ozdoba z drogocennego kruszcu noszona na palcu; an(n)ulus Vulg, Cn; annellus Mącz, Cn; condalium, condalus, condulus, unguulum, unguulus Cn (20) : Item Woithowi WilyenŃkiemu trzy pyerŃczionki vkradł the przedał za 8 groŃfi LibMal 1548/143, 1548/142v; RejWiz 27; BielKron 28, 465; GórnDworz H7 [2 r.], R3; [złotnik] Nátka WoŃku w pierŃcionki/ PuryŃu w LáncuŃzki BielSat Cv; ZapMaz III G 1/113v.*

W połączeniach szeregowych (2): *GliczKsiąŃ Fv; LáncuŃzki/ perły/ złoto/ y pierŃcionki/ obracáá ná ochędoŃtwo duŃzne/ á dáiac to vbogim ná wieczne lię bogáŃtwo zdobywáá. SkarŃzyw 13.*

Wyrażenia: »czarny pierścionek« = sygnet, na którym ryto herb (1): (*nagł*) *O fráłzkach. (-) [...] A ia iáko bogaty kupiec w Ńklepie wielkim Rozkládam Ńwé towáry [...] tu Włókié zaponki/ Sá m dáléy półhátláisié/ y czarné pierŃcionki. KochFr 113.*

»pierścionek srebrny« (1): *Pas Srebrny, pierŃcionek Ńrebrny ZapKóŃcier 1580/5; [pudło pierŃcionków szrebmých z almadinkami, których jest 48, po szeŃci gr InwMieszcz 1580 nr 230.]*

»pierścionek złoty, pozłocisty« [*szyk 3:1*] (2:2): *LibMal 1544/90, 1545/99v, 1547/127; Lunula atque annellus aureolus, Złoty pierŃcionek áłbo obráczká. Mącz 199c; [Pierzcionków złotych małych i wielgich 11, między nimi 1 wielgi, Ńydowski InwMieszcz 1572 nr 172].*

Przen (2) : *Zywe ia/ mowi Pan: Ńeby theŃ był Iechoniás Ńyn Ioácymá Krolá IudŃkiego pierŃczionkiem ná mey ręce práwey/ y Ńtámtąd go zerwe. Leop Ier 22/24; SioŃtrá iedná chorzeiac bárzo ná pálec/ proŃiáá iey/ iefliby miááá nieiáki pierŃcionek/ ná tákie lekárŃtwo. á oná ŃciŃnawŃzy iey pálec/ wnet iá zlecŃyáá. SkarŃzyw 161.*

b. *Inne ozdoby* (2) : *obiecał iey [król sabiŃski Tarpei] dáć klenoty dobre áłbo noŃzenie/ iáko w ten cŃás noŃili zápony s pierŃcionki ná lewey ręce BielKron 99v.*

Szereg: »kołeczko albo pierścionek« (1): *Inauris, Náufzeki, Nieyákie ochędoŃzenie zaufŃne ze złotá/ áłbo Ńrzebra póŃpolicie cigáni miewáýą kołeczká áłbo pierŃcionki. Mącz 167c.*

c. *Element zabawy rycerskiej: zawieszzone kolko, do którego jadący konno zawodnik usiłował trafić kopyą* (3) : *GórnDworz R3; Więć teŃ nie wádzi iefli po temu zdrowie y drzewecŃko wziáć/ nádobnie łobie z nim poigráć/ áłbo teŃ do pierŃcionká áłbo do cŃzapeczki pomierzyć RejZwierc 113, 15.*

2. [*anat. ChrzŃstka tchawicza; pierŃcieŃ chrzŃstny kszałtu podkowiastego w Ńcianie tchawicy:*

Szereg: »pierścionek abo obráczká«: Tcháwica iefł Rurá w gárdle chreŃtkowáta iákoby s pierŃcionkow/ ábo ziákich obráczek Ńłożona SienHerb L4#.]

3. bot. Zestawienie: »pierścionek panny Maryjej« = *Cyclamen europaeum* L. (Rost), cyklamen europejski; bylina z rodziny pierwiosnkowatych (*Primulaceae*) (1) : Sigillum Mariae, Cyclaminum, Herba, Ziele yeft dwoyákie/ [...] Drugie/ Pierścionek albo pieczęć panny Mariey. *Mqcz* 76a.

LW